

EUGENIA URSZULA ZAJĄC, ADAM ZAJĄC

NOWE BADANIA NAD ROZMIESZCZENIEM GATUNKÓW SYNANTROPIJNYCH W AMERYCE PÓŁNOCNEJ

Coraz częściej spotykamy w naszej florze rośliny obce wchodzące już na stałe w skład naszego krajobrazu. Wiele z nich rozprzestrzenia się gwałtownie i zmienia swój zasięg. Trzeba zdać sobie sprawę z tego, że podobne procesy (na które duży wpływ ma wzrastająca synantropizacja) występują z różnym natężeniem na wszystkich kontynentach. Zjawiskom tym poświęca się coraz więcej uwagi i coraz więcej prac publikuje się na ten temat. Równoległe do badań prowadzonych w Europie nad drogami migracji, procesem zadawania się i wreszcie rozmieszczeniem gatunków północnoamerykańskich, są podjęte w krajach Ameryki Północnej badania nad tymi problemami w odniesieniu do gatunków europejskich. Szczególnie ciekawe są wyniki opracowań kilku uczonych amerykańskich i fińskich, a mianowicie Stuckeya, Phillipsa i Meriläinena opublikowane w latach 1966—1970. Dotyczą one czterech gatunków europejskich: *Epilobium hirsutum* L. (Stuckey 1970), *Lycopus europaeus* L. (Stuckey, Phillips 1970), *Rorippa silvestris* (L.) Bess. (Stuckey 1966) i *Najas minor* All. (Meriläinen 1968).

Ryc. 1. Rozmieszczenie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej *Rorippa silvestris* (L.) Bess. wg Stuckeya 1966

Ryc. 2. Rozmieszczenie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej *Epilobium hirsutum* L. wg Stuckeya 1970

Ryc. 3. Rozmieszczenie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej *Lycopodium europaeus* L. wg Stuckeya i Phillipsa 1970

Ryc. 4. Rozmieszczenie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej *Najas minor* All. wg Meriläinen 1968

Najwcześniej bo w 1819 roku przybyła do Stanów Zjednoczonych (zawleczona najpierw do Philadelphii i St. Johnes) *Rorippa silvestris* (ryc. 1). Zajmuje ona z wymienionych wyżej roślin największy obszar. Siedliska ma podobne jak w Europie. Wykazuje znaczną tendencję do poszerzania swojego zasięgu, z wykluczeniem obszarów południowych o cieplejszym klimacie. Odpowiada jej raczej klimat umiarkowany i to tak morski jak i kontynentalny. *Epilobium hirsutum* (ryc. 2) i *Lycopus europaeus* (ryc. 3) przybyły do Ameryki prawie w tym samym czasie, to znaczy w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia. Obydwa gatunki rosną w Europie na bardzo podobnych siedliskach i są szeroko rozprzestrzenione. W Stanach Zjednoczonych ich rozmieszczenie i tendencje do dalszej ekspansji są różne. O ile *Epilobium hirsutum* od wybrzeży Atlantyku wędruje dalej na Zachód w Krainę Wielkich Jezior dość szerokim pasem, to *Lycopus europaeus* rozmieszczony jest tylko wzdłuż wybrzeży oceanu i z późniejszego zawleczenia nad Jeziorami w Krainie Wielkich Jezior. W ogóle wydaje się, że kilkakrotnie zawlekany z Europy do wielu portów wschodniego wybrzeża, nie zdołał rozwinąć szerszej ekspansji. Czwarty gatunek *Najas minor* (ryc. 4) przybył z Europy w latach trzydziestych XX wieku. Do jego zawleczenia przyczyniło się ptactwo wodne, dla którego jest pokarmem. Jest bardzo ciekawe podobieństwo zasięgów zawleczonej *Najas minor* i rodzimej *Najas gracilima*. Poza nielicznymi stanowiskami obydwie gatunki zajmują górne dorzecze Missisipi i rejon od Oceanu Atlantyckiego do Wielkich Jezior, z tym, że gatunek rodzimy — *Najas gracilima* — obejmuje swym zasięgiem Wielkie Jeziora. Ten ograniczony zasięg jest o tyle frapujący, że w starym świecie *Najas minor* jest rośliną szeroką rozpowszechnioną. Oczywiście z ostatecznymi wnioskami trzeba jeszcze poczekać, bo jest on dopiero w stadium rozprzestrzeniania się, wystarczy wspomnieć, że w dorzeczu Missisipi pojawił się dopiero w roku 1964. Takie badania porównawcze dają nam możliwość nie tylko prześledzenia dróg i sposobów migracji, ale także pozwalają na wyciągnięcie wniosków co do pewnych zjawisk geograficznych, czy też możliwości fenotypowych gatunków nie objawiających się na obszarze rodzimego rozmieszczenia.

Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii Instytut Botaniki UJ, Kraków

LITERATURA

- Meriläinen J., 1968. *Najas minor* All. in North America. *Rhodora* 70: 161—175.
- Stuckey R. L., 1966. The distribution of *Rorippa silvestris* (Cruciferae) in North America. *Sida* 2: 361—376.
- Stuckey R. L., *Distributional History of Epilobium hirsutum* (Great Hairy Willow-Herb) in North America. *Rhodora* 72: 164—181.
- Stuckey R. L., Phillips W. L., 1970. *Distributional History of Lycopus europaeus* (Europaeen Water-Horehound) in North America. *Rhodora* 72: 351—369.